
VII. A kétpólusú világrendszer 1945–1990

---

1. SZERVEZET A VILÁGBÉKE MEGÓVÁSÁRA.

AZ EGYESÜLT NEMZETEK ALAPOKMÁNYA (1945. JÚNIUS 26.)

[...]

I. fejezet CÉLOK ÉS ELVEK

1. cikk. Az Egyesült Nemzetek célja, hogy

1. fenntartsa a nemzetközi békét és biztonságot és evégből hathatós együttes intézkedéseket tegyen a békét fenyegető bűncselekmények megelőzésére és megszüntetésére a támadó cselekményeknek vagy a béke más módon történő megbontásának elnyomására, valamint békés eszközökkel, az igazságosság és a nemzetközi jog elveinek megfelelő módon rendezze vagy megoldja azokat a nemzetközi viszályokat és helyzeteket, amelyek a béke megbontására vezethetnek;

2. a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatokat fejlessze és az általános béke megerősítésére alkalmas egyéb intézkedéseket fogantatosítson;

3. gazdasági, szociális, kulturális vagy emberbaráti jellegű nemzetközi feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletben tartásuk előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen;

4. az egyes nemzetek által e közös célok elérése érdekében kifejtett tevékenységek összegegyeztetésének központja legyen.

2. cikk. Az 1. cikkben felsorolt célok elérése érdekében, a Szervezet és tagjai a következő elveknek megfelelően járnak el:

1. A Szervezet valamennyi tag szuverén egyenlőségének elvén alapszik.

2. A Szervezet összes tagjai abból a célból, hogy a tagságból eredő jogokat és előnyöket mindannyiuk számára biztosítsák, kötelesek a jelen Alapokmányban vállalt kötelezettségeiket jóhiszeműen teljesíteni.

3. A Szervezet összes tagjai kötelesek nemzetközi viszályaikat békés eszközökkel és oly módon rendezni, hogy a nemzetközi béke és biztonság, valamint az igazságosság ne kerüljön veszélybe.

4. A Szervezet összes tagjainak nemzetközi érintkezéseik során más állam területi épsége, vagy politikai függetlensége ellen irányuló vagy az Egyesült Nemzetek céljaival össze nem férő bármely más módon nyilvánuló erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától tartózkodniuk kell.

5. A Szervezet összes tagjai az Egyesült Nemzetek részére a jelen Alapokmánynak megfelelően folytatott bármely tevékenységéhez minden segítséget megadnak és tartózkodnak attól, hogy segítséget nyújtsanak olyan államnak, amely ellen az Egyesült Nemzetek megelőző vagy kényszerítő intézkedéseket foganatosít.

6. A Szervezet biztosítja, hogy amennyiben a nemzetközi béke és biztonság fenntartása érdekében szükséges, azok az államok is, amelyek az Egyesült Nemzeteknek nem tagjai, ezeknek az elveknek megfelelően járjanak el.

7. A jelen Alapokmány egyetlen rendelkezése sem jogosítja fel az Egyesült Nemzeteket arra, hogy olyan ügyekbe avatkozzanak, amelyek lényegileg valamely állam belső joghatóságának körébe tartoznak, és nem kötelezi a tagokat arra sem, hogy az ilyen ügyeket a jelen Alapokmánynak megfelelő rendezési eljárás alá bocsássák; ez az elv azonban a VII. fejezetben tárgyalt kényszerítő intézkedések alkalmazását semmiben sem érinti.

II. fejezet

TAGSÁG

3. cikk. Az Egyesült Nemzetek eredeti tagjai azok az Államok, amelyek az Egyesült Nemzeteknek a Nemzetközi Szervezet tárgyában San Franciscóban tartott értekezletén való részvétel, vagy az Egyesült Nemzetek 1942. január 1-jén kelt nyilatkozatának előzetes aláírása után a jelen Alapokmányt aláírják, és a 110. cikk. rendelkezésének megfelelően megerősítik.

4. cikk. 1. Az Egyesült Nemzetek tagja lehet minden más békeszerető állam, amely a jelen Alapokmányban foglalt kötelezettségeket vállalja, és a Szervezet megítélése szerint e kötelezettségek teljesítésére képes és hajlandó.

2. Államoknak az Egyesült Nemzetek tagjai közé való felvétele a Biztonsági Tanács ajánlására a Közgyűlés határozatával történik.

5. cikk. A Szervezetnek azt a tagját, amely ellen a Biztonsági Tanács megelőző vagy kényszerítő intézkedéseket foganatosított, a Közgyűlés a Biztonsági Tanács javaslatára tagsági jogainak és kívánságainak gyakorlásától felfüggesztheti. E jogoknak és kiváltságainak gyakorlását a Biztonsági Tanács állíthatja helyre.

6. cikk. A Szervezetnek azt a tagját, amely a jelen Alapokmányban foglalt elveket következetesen megsérti, a Közgyűlés a Biztonsági Tanács javaslatára a Szervezetből kizárhatja.

III. fejezet

SZERVEK

7. cikk. 1. Az Egyesült Nemzetek főszervei a következők: Közgyűlés, Biztonsági Tanács, Gazdasági és Szociális Tanács, Gyámsági Tanács, Nemzetközi Bíróság és Titkárság. [...]

VII. fejezet

ELJÁRÁS A BÉKE VESZÉLYEZTETÉSE, A BÉKE MEGSZEGÉSE ÉS TÁMADÓ CSELEKMÉNYEK ESETÉBEN

39. cikk. A Biztonsági Tanács megállapítja a béke bárminő veszélyeztetésének vagy megszegésének, vagy bárminő támadó cselekménynek fennforgását és vagy megfelelő ajánlásokat tesz, vagy határoz afelett, hogy milyen rendszabályokat kell a nemzetközi béke és biztonság fenntartása vagy helyreállítása érdekében a 41. és 42. cikkek alapján fogatosítani.

40. cikk. A Biztonsági Tanács – a helyzet súlyosbodásának megakadályozása végett – mielőtt a 39. cikk értelmében ajánlásokat tenne, vagy rendszabályok felől határozna, felhívhatja az érdekelt feleket, hogy alkalmazkodjanak azokhoz az ideiglenes rendszabályokhoz, amelyeket szükségesnek vagy kívánatosnak ítél. [...] A Biztonsági Tanács az ilyen ideiglenes rendszabályok végrehajtásának elmulasztását megfelelően számon tartja.

41. cikk. A Biztonsági Tanács határozza meg, hogy milyen – fegyveres erők felhasználásával nem járó – rendszabályokat kíván fogatosítani abból a célból, hogy határozatainak érvényt szerezzen, és felhívhatja az Egyesült Nemzetek tagjait arra, hogy ilyen rendszabályokat alkalmazzanak. Ilyeneknek tekintendők a gazdasági kapcsolatok, a vasúti, tengeri, légi, postai, távírói, rádió és egyéb forgalom teljes vagy részleges felfüggesztése, valamint a diplomáciai kapcsolatok megszakítása.

42. cikk. Ha a Biztonsági Tanács úgy találja, hogy a 41. cikkben említett rendszabályok elégtelenek, vagy elégtelennek bizonyulnak, úgy légi, tengeri és szárazföldi fegyveres erők felhasználásával olyan műveleteket fogatosíthat, amelyeket a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához vagy helyreállításához szükségesnek ítél. Ezek a műveletek az Egyesült Nemzetek tagjainak légi, tengeri és szárazföldi hadereje által fogatosított tüntető felvonulásból, zárlatból (blokád) vagy egyéb műveletekből is állhatnak.

43. cikk. 1. Abból a célból, hogy a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához hozzájáruljon, az Egyesült Nemzetek valamennyi tagja kötelezi magát arra, hogy a Biztonsági Tanács felhívására és a kötendő külön megállapodásnak vagy megállapodásoknak megfelelően, a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához szükséges fegyveres erőt rendelkezésére bocsátja, és neki segítséget könnyítéseket nyújt ideértve a szabad átvonulás jogát is. [...]

Forrás: Halmosy Dénes: Nemzetközi szerződések 1945–1982. Budapest, 1985. 22–23. (A továbbiakban: Halmosy II.)

1. Mikor és hol dolgozták ki az ENSZ Alapokmányát? Mely országok diplomatái vettek részt ebben a munkában?
2. Hol tartották az ENSZ alakuló közgyűlést, és hány állam fogadta el ott az Alapokmányt?
3. Mi az ENSZ legfontosabb célja? Melyek az ENSZ alapelvei? Milyen értékeket tart fontosnak az Alapokmány?
4. Melyek az ENSZ-tagság feltételei? Hogyan lehet tagja egy állam az ENSZ-nek?

5. Melyek az ENSZ fő szervei? Ismertesd ezek felépítését, feladatait!
6. Ellentmond-e a Biztonsági Tanács szervezeti felépítése az ENSZ Alapokmányának?
7. Melyik nemzetközi szervezet tekinthető az ENSZ elődjének? Miért volt szükség egy hatásosabb szervezet létrehozására? Mi biztosítja az ENSZ hatékonyabb fellépését?
8. Milyen esetben kerülhet sor szankciók alkalmazására, s milyen szankciókat említ a forrás?
9. Vítassátok meg, korlátozza-e az ENSZ a tagállamok önállóságát! Minden tagállam egyenrangú a világszervezetben?
10. A 42–43. cikkben az ENSZ fegyveres fellépéséről esik szó. Hogyan nevezik az ENSZ fegyveres erejét, s hogyan jön létre? Tüntesd fel rajzos térképen, hogy a Föld mely területein alkalmazták már ezt a fegyveres erőt!

2. CHURCHILL FULTONI BESZÉDE (1946. MÁRCIUS 5.)

...Most rátérek a második veszélyre¹, amely az otthonokat és az egyszerű népet fenyegeti: a zsarnokságra. Nem lehet észre nem vennünk azt a tényt, hogy azok a szabadságjogok, amelyeket az egyének élveznek az egész Brit Birodalomban, nem érvényesülnek jelentős számú országban, amelyek közül egyesek igen hatalmasak. Ezekben az államokban ellenőrzést kényszerítenek az egyszerű népre különböző fajtájú politikával, amely idegen a demokrácia előtt. Az államhatalmat korlátozás nélkül gyakorolják diktátorok vagy oligarchiák, amelyek egy előjogokat élvező párton és egy politikai eljárásmodon keresztül működnek. Napjainkban, amikor olyan sok a nehézség, nem feladatunk beavatkozni olyan országok belső ügyeibe, amelyeket nem hódítottunk meg háborúban. Félelem nélkül kell azonban állandóan hirdetnünk a szabadság és az emberi jog elveit, amelyek az angolul beszélő világ közös örökségét jelentik, és amelyek a Magna Chartán, a Bill of Rights-on, a Habeas Corpuson, az esküdtbíróóságokon és az angol országos szokásjogon át dicsőbb kifejezésükhöz jutnak el a Függetlenségi Nyilatkozatban. Mindez azt jelenti, hogy minden ország népének joga van és hatalmának kell lennie alkotmányos keretek között szabad titkos választások alapján megválasztani vagy megváltoztatni annak a kormánynak a jellegét vagy formáját, amely alatt élnek, hogy szólás- és gondolat szabadságnak kellene uralkodnia, hogy a bíróságoknak a végrehajtó hatalomtól függetlenül és minden párt befolyásától mentesen kellene érvényre juttatni a törvényeket, amelyek elnyerték a nagy többség széles körű hozzájárulását vagy amelyeket szentesített az idő és a szokás. Ilyen módon kellene biztosítani minden ember szabadságát. Ez az angol és az amerikai nép üzenete az emberiségnek. Prédikáljuk azt, amit gyakorolunk, és gyakoroljuk azt, amit prédikálunk. [...]

Árnyék borult arra a színpadra, amelyet legutóbb a szövetségesek győzelme megvilágított. Senki sem tudja, mit szándékozik tenni Szovjet-Oroszország és nemzetközi kommunista szervezete a közvetlen jövőben, sem azt, hol vannak korlátai, ha vannak egyáltalán korlátai expanziós és követőket toborzó irányzatainak. Nagy csodálattal és tisztelettel adózom a bátor orosz népnek és háborús bajtársamnak, Sztálin generalisszimusznak. Rokonszenv és jó szándék

¹ Churchill korábban arról beszélt, hogy mindenképpen el kell kerülni egy újabb háborút.